

MIHAI NOVAC — UN FIU DE SEAMĂ AL ORAVIȚEI

Deși îmi este deosebit de incomod să scriu despre sincerregretatul MIHAI NOVAC, avînd conștiința unui anumit complex, nu chiar nestînjitor, ce rezidă, printre altele, în uriașa lui modestie, înmugurită și crescută pe trunchiul unui viguros talent, multă vreme ascuns sau estompat în modul voit de sine, o voi face totuși, ținînd seama, mereu, de admirabila lui evoluție intelectuală.

A face o evocare celui ce-a fost dintru început ocnar (miner) nu doar ca apartenență profesională ci ca mod de existență, nu e tocmai ușor, puțin fi, mai degrabă, o încercare la neizbutire.

O retrospectivă bazată pe mărturii orale și scrise atestă adevărul că MIHAI NOVAC a avut parte de o copilărie și adolescență vitrege, acestea dînd însă vieții lui sensul unui zbcuim care l-a înălțat peste lumea ce avea să-l cunoască și stimeze pentru sfința lui sinceritate și generozitate.

Acest om a fost MULT, MARE ȘI MĂREȚ în simplitatea lui de un firesc NEFIRESC, încît neîngăduitoarea clipă cere mărturisirea unei recunoașteri, adăugînd acesteia venerația pe care, cei ce i-au cunoscut harul slovei și duhul cuvîntului novacian, i-o datorează cu prisosință.

Implorînd indulgența clipei atît de repede trecătoare, îmi îngădui să amintesc că acest miner-intelectual s-a născut în 1906, la Sasca Montană, în familia ocnarului Novac, împodobind cu nașterea lui virtuțile trudnicilor de altădată care au dat lumii și vieții valori spirituale de netăgăduit. Dintre cei șase copii, toți înzestrați cu o inteligență unanim și elogios recunoscută, Mihai a fost cel care a înălțat sus-de-tot, de-tot-sus vrednicia celor considerați nevrednici de a rosti cuvîntul semănător de optimism, de nădejdi îndreptățite în așteptarea unei zile mai bune. La Sasca Montană a absolvit șase clase primare, iar la vîrsta de 12 ani a lucrat în mina de la Anina, la vagonetele trase de cai. În „Tăceri de sub pămînt“ va evoca o clipă ce l-a îndurerat profund:

*„Aveam un prieten — cal la cărucioare
Eu mic, iar el voinic și cu suspinuri
Nepăsători de clipa cînd se moare.
Cînd picurul din stropi cînta aminuri!
O sîmbătă era — la patru ore.
L-au scos strivit dar dezbărat de chinuri“.¹*

¹ Mihai Novac, *An din patru primăveri*, București, 1932, p. 68.

Un inginer care a remarcat ușurința cu care Mihai efectua calcule matematice, l-a îndemnat stăruitor să urmeze neapărat Liceul, ceea ce va face între anii 1920—1928, întreținându-se din meditații și bursa obținută pentru merite deosebite la învățătură.

Cu o evoluție demnă de deplina admirație, Mihai — eminentul licean, după bacalaureat, în toamna anului 1928, devine student al Facultății de litere și filosofie din București, pe care o absolvă în anul 1932 cu mult râvnitul calificativ „*Magna cum laude*“. Paralel urmează și Facultatea de Drept, pe care o termină în anul 1933. funcționând un an ca avocat în București.

Orfan de tată, cu o mamă-văduvă învinsă de vicisitudinile vieții, cu încă 5 frați în gând și povară, Mihai Novac se întreține în anii studenției cu banii câștigați din meditații și scrierea unor firme, trimițând uneori câte un bănuț și celor de acasă. Știindu-i în suferință, agonisește tot acum o sumă de bani și le cumpără o vacă, sporindu-le, astfel, nădejile că într-o zi va fi mai bine. Pe fratele mai mic îl întreține la liceu și la Facultatea de medicină.

Întorcînd narația cu o „*pagină*“ în urmă, vom afla, că în timp ce era la Anina, săptămînal făcea drumul pe jos, ducînd mamei, la finea luni, plicul cafeniu.

Și-acum, din nou, în Bucureștiul anilor de altădată! Mihai Novac se afirmă prestigios devenind președintele Cercului Academic Bănățean, calitate ce-i conferă prilejul de a fi cunoscut de magnificul Nicolae Iorga. În acest sens, va face în anii tîrzii o mărturisire incandescentă în articolul „*Ascultați-l pe Nicolae Iorga*“, publicat în revista cenaclului „*Semenicul*“. Cu gîndul la mama, la frații săi neavuți, va scrie în 1933 versuri răscolitoare! Iată-l mărturisindu-se în poezia „*Singur*“!

*„Am plecat de mult, de acasă, mamă
Și de atunci mă simt tot călător,
Nici un glas pe nume nu mă cheamă,
Ei străinii, pe străin nu-l vor.
Și așa, îți mai aduci aminte
De pe cînd ți-eram eu cel mai drag!
Eu și-acum mă văd copil cuminte
Cum te-ascult din ochi la noi, în prag.“*

În prag de deznădejde, finalizează în aceeași poezie astfel:

*„Flacăra nădejzii mi se stînge
Lacrîmi n-am de unde să mai storc
Împietrește-ți inima, nu plînge!
Niciînd, mamă, nu mă mai întorc!“*

Dar Mihai s-a întors, chemat irezistibil de glasul înțeles al unui dor de mamă, de pămîntul pe care l-a contemplat cu firea lui nostalgică, chemat de ulița copilăriei din Sasca lui dragă și neuitată, din al cărui peisaj desprind tabloul:

*„Revăd frînturi din vremuri de altădată
În șir în umbră drumului, castanii*

*Din crengi cu frunze grele fac mătânii
Stîrnînd rîcoarea lor catifelată“.²*

Și devenind, o clipă, optimist, pentru că biruise în viața lui de coșmare, exclamă în „*Ulița copilăriei*“:

*„Și parcă tot mai repede trec anii
Copilăria, cuib de griji odată,
Azi n-o mai știu atît de zbuciumată
În satul unde suferă motanii.“³*

Dar va reveni, mereu va reveni în satul de pe panta feerică a muntelui, la ulița copilăriei, pe unde-și plimbă pașii, însingurată mama. Ade-sea, gîndurile purtate pe vînt de nostalgie îl duc spre poarta sărmanei case din satul rîmas „*o icoană moartă*“ și, copleșit de cristalina amintire, se lasă pradă înduioșării.

În „*Acolo-sat la noi*“, dorul de scurt popas la poarta unde-și au culcuș amintirile îi cere mărturisirea:

*„Îngăduie-mi în seri de duiioșie
Să-mi amăgesc prea pînditoarea soartă
Și dintr-odat-așa la noi, în poartă
Șă mă opresc trudit de pribegie!*

.....
*Trecuții ani vor ști să nu cuvînte
Și mută le va fi nedumerirea
Nu vor trezi din somn pe-ai mei, părinte
Voi tîmnuî tăcut ca amintirea.“⁴*

Trecerea vicleană a anilor îl împing în „*Toamna-n suflet*“ spre meditații chinuitoare, îndemnîndu-l să-și amintească de cea mai crudă durere din viață spre a-și găsi, într-însa, mîngîierea:

*„Ce nebăgați în seamă s-au scurs anii!
E toamnă și sînt trist și m-a prins teama*

.....
*Că-n satul meu mor pe rînd motanii
Depart, singur, mă gîndesc la mama.“⁵*

Icoana suavă a mamei dragi se strecoară mereu în versurile înduioșate ale poetului, neputîncios să-și amintească iubirea-n vorbe. Și totuși . . . în „*Cu anii înapoi*“, mărturisirea devine cristalină:

*„Și de-ași putea o, Doamne, de prin streini s-alerg
La tine, de pe față o lacrimă să șterg
Acolo iar, acasă, și iar la noi în sat
Să pot să-ți dau iubirea pe care tu mi-ai dat.“*

² *Ibidem*, p. 55.

³ *Ibidem*, p. 44.

⁴ *Ibidem*, p. 37.

⁵ *Ibidem*, p. 29.

În sanctuarul amintirilor sale o vom găsi mereu pe mama, așezată cu sufletul împietrit, la lampa cu licăr tîrziu:

„Mamă, azi cu dor nespus
Te sărută de departe
Fiul Dumnetale dus
Prin streini să-nvețe carte . . .”⁶

Întors la Oravița, ca profesor de limba și literatura română și de latinească, va rămîne aici ca un grădinar al spiritului de creație, cultivînd cu meticulozitate floarea poeziei în grădina liceului „General Drăgălina”. Dar viața i-a cerut să preia marile răspunderi pe potrivă caracterului și capacității sale remarcabile. Astfel, în anii marilor transformări revoluționare, îl vom găsi Director al liceului, Prefect al județului Caraș, Inspector General al Banatului și al unei părți din Ardealul eliberat căruia i-a acordat dragostea și admirația sa statornică. Onestitatea care l-a caracterizat de-a lungul anilor rămîne în conștiința noastră ca un element definitoriu al personalității profesorului și omului Mihai Novac.

Spicuind secvențe doar din activitatea lui literară, este cuvîncios să amintesc că-n Bucureștiul anilor 1933 îi apare, la editura „Pavel Suru”, primul volum de versuri „An din patru primăveri” — moment important în afirmarea unei noi generații de poeți, în Banat. Din presa contemporană se desprind considerații ce onorează numele poetului, împodobit cu două virtuți ce nu pot aparține oricui: *talentul creativ* și *modestia cristalină*. Iată una din aprecieri: „Grafica socială revoltată în culori de oftică și fulger, prin care poetul se face exponentul celor mulți, celor oprimați, din rîndul cărora el însuși se născuse, versurile sociale împede exprimate se însumează în volum cu poezia erotică de mare sensibilitate.” (Pavel Bellu — membru al Uniunii Scriitorilor din R.S.R.).

Cine va putea uita strălucitele medalioane literare ținute la vechiul Teatru din Oravița, prin care Mihai Novac a adus omagiul său iluștrilor reprezentanți ai culturii și spiritualității noastre?! . . . De bună seamă, nimeni, din cei care au participat la acele clipe memorabile de solemnitate ce-i aparținea de fiecare dată lui Mihai Novac.

Personal îmi amintesc de fascinantul demers — în manieră de conotație — al profesorului universitar Paul Miclău — decanul Facultății de limbi romanice din București, demers dedicat poetului Mihai Novac, cu prilejul Centenarului Liceului din Oravița.

Dar chenarul nu se restrînge spre final cu dorința amintirii a două strofe care m-au înlăcrimat de fiecare dată cînd am recitat „Anul din patru primăveri”, știind și din mărturisirea poetului că a trecut adesea prin clipe care i-au strecurat în suflet gînduri întunecate. Din „Răvaș simplu”:

„Să vă-ntreb am fost uitat:
Sînteți sănătoși cu toții?
Eu vă scriu acum din pat,
Nu știu, tot visez preoții!

⁶ *Ibidem*, p. 41.

Mă-ncearcă-o tuse seacă,
 Dar nu-i de luat în seamă!
 Toți îmi spun că o să treacă
 Nu-i așa că-mi trece mamă?⁷

Și nu i-a trecut niciodată pînă în pragul de dincolo de viață!!! Iar în „Marea trecere“, poetul prefigurează rugător clipa despărțirii:

„Rogu-vă din prag de noi hotare
 Și-mi aplec dorința mea sfielnic
 Numele-mi creștați într-un pomelnic
 Mi-ardă-n sărbători o luminare!⁸”

Fie ca acest modest demers, iscat dintr-un gînd curat, să reprezinte un omagiu dedicat unui fiu al meleagurilor cărășene, unui om de aleasă sensibilitate și real talent.

GHEORGHE LUCA

MIHAI NOVAC — UN IMPORTANT FILS D'ORAVIȚA

(Résumé)

L'auteur de cet ouvrage fait une chaude évocation (par-çi, par-lá avec des accents pathétiques) de la vie et de la création poétique d'un important homme de culture banatois — Mihai Novac. Né dans une famille pauvre, Mihai Novac a lutté avec des difficultés matérielles et a réussi faire des études à la Faculté de Droit à Bucarest, puis en reverand à Oravița comme un excellent animateur culturel.

Sa création poétique — représenté surtout par le recueil *Un an din patru primăveri* (*Un an de quatre printemps*) c'est un sensible confession de son amour pour son endroit natal (où il pas sen enfance triste), de l'affection pour sa mère, dont l'image revient toujours dans ses vers.

Sa création poétique c'est l'expression d'un chagrin romantique dans l'horison obsédant de la mort.

⁷ *Ibidem*, p. 61.

⁸ *Ibidem*, p. 45.